

ÖSTERGÖTLANDS
HEMBYGDSFÖRBUND

Östergötlands Hembygdsblad

Nytt vårnummer!

Berättande Kulturarvsdag på
Löfstad slott

Lokalhistoria i fokus på
Januarikonferensen

Nr 1-2024

ÖSTERGÖTLANDS HEMBYGDSBLAD

Utkommer med fyra nummer per år och ges ut av Östergötlands Hembygdsförbund, till vilket 95 föreningar med runt 18 000 medlemmar är anslutna.

Tidningen ges sedan 2016 ut digitalt och får distribueras fritt till alla medlemmar i förbundet. Tidningen finns även för fri nerladdning från förbundets hemsida www.hembygd.se/ostergotland.

Ansvarig utgivare

Rolf Pettersson (förbundsordförande)
Härna Åland, 590 76 Vreta kloster
Tel: 073-346 49 04
E-post: rolf.k.pettersson@telia.com

Utkommer

omkring 15/3, 15/6, 15/9, 15/12

Manusstopp

12/3, 12/6, 12/9, 12/12

Välkommen med textbidrag, foton och annonser!

Materialet skickas (e-postas helst) till kansliet. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera texter och bilder.

Annonspriser

1/1 sida 1200:-
1/2 sida 600:-
1/4 sida 400:-

Östergötlands Hembygdsförbunds Kansli

Vasavägen 3, 582 20 LINKÖPING
Tel: 076-103 11 39
ostergotland@hembygd.se
www.hembygd.se/ostergotland
www.facebook.com/ostergotlandshembygdsforbund

Omslagsbild:

Löfstad slott, Norrköping
Foto: Jesper Ström

INNEHÅLL:

Ordföranden har ordet	sid 3
Brott & straff och Linköpingshistoria på årets Januarikonferens	sid 4-5
Annonser & blänkare	sid 6-7
Fullsatt och lärarik kulturarvsdag på Löfstad slott	sid 8-9
Annonser	sid 10
Blandad info från Sveriges Hembygdsförbund	sid 11

Glad Påsk!

Välkomna till förbundets årsmöte i Kisa 6 april!

Se hela programmet på vår [hemsida HÄR:](#)

Ordföranden har ordet

Nu börjar vintern lida mot sitt slut. En vinter som har växlat från full snöstorm med åtskilliga centimeter snö och bitande kyla för att veckan efter bjuda på snöslask och plusgrader. Vårfloden kom tidigt i år med stora översvämningar som följde. Jag själv har fått några hundra kvadratmeter mindre gräsmatta. Garaget kan numera vara plats för både bil och båt, då jag kan förankra båten i stupröret!

Jag ska inte klaga, det finns de som har det besvärligare. Lantbrukarna med sina översvämmade åkrar och de med förstörda hus. Stora översvämningar brukar komma med ett intervall på 30-50 år. Det ovanliga var att den kom redan i februari och drabbade mera stadsnära områden. Detta beror mycket på att man asfalterar och bebygger områden som tidigare var grönytor.

Ett annat vårtecken är föreningarnas årsmöten. Jag har blivit inbjuden till några stycken förutom min egen. Jag har varit hos Gistads Hbf och informerat om förbundets verksamhet. Västra Husby Hbf ville också ha ett besök, där valdes jag till årsmötesordförande. Det som var glädjande på båda platserna var att det inte var svårt att få personer att ta på sig olika föreningsuppdrag. Till valberedning är det ofta svårt att få folk att ställa upp. Jag tackar för inbjudningarna och trevliga möten, det är alltid roligt att besöka en förening och se hur de har det.

En punkt på förbundets årsmötes dagordning är medlemsavgiften. Avgiften är i de flesta hembygdsföreningar väldigt låg. De flesta är också rädda för att höja den. Kanske är man rädd för att förlora medlemmar eller så tycker man inte verksamheten har något högre värde. Båda dessa tankar tycker jag är helt fel. Förlora medlemmar gör man oftast genom naturlig avgång (alltså avlider).

Däremot är det svårt att få nya medlemmar. Den verksamhet man bedriver är oftast med gratis inträde, till t.ex. Valborgsfirande, midsommarfest o.s.v. Föreningen tar väldigt lite för fika med hembakt fantastiskt gott bröd. Medlemsavgiften bidrar till att hålla föreningen och bygden levande och är en stor del av kulturlivet. Se det senaste pressmeddelandet från SHF [på denna länk](#):

Om föreningen är ansluten till Östergötlands Hembygdsförbund (ÖHF), så betalar man i dag 19 kronor för varje medlem till ÖHF. Av dessa 19 kr behåller ÖHF 6 kr och skickar 13 kr vidare till Sveriges Hembygdsförbund (SHF). Dessa avgifter har inte höjts på nästan tio år. En höjning av dessa avgifter är nödvändig inte minst för inflationen. Kulturen får också minskade anslag från staten, regionerna och kommunerna. Det kan kännas tungt för en kassör med 300 medlemmar att skicka iväg 5700 kronor till förbunden. Tänk då på att det är den **enskilde medlemmen** som betalar denna avgift och inte **föreningen**. Ha detta i åtanke när ni beslutar om medlemsavgiften.

I övrigt kunde vår januarikonferens genomföras på Fontänen i Linköping. Ett 40-tal deltog och programmet var väldigt uppskattat (se sidan 4). Vårt årsmöte kommer att hållas hos Kisa-Västra Eneby Hbf på Kisa hembygdsgränd den 6 april, välkomna att anmäla er (se program på sidan 11).

Landshövding Carl Fredrik Graf slutar sin tjänst i sommar, men innan dess ska vi genomföra vår hembygdsturné med honom den 20 juni. Det blir samma tur som fjolårets inställda, dvs. Wist, Nykil, Mjölby och Skänninge. Landshövdingen har visat hembygdsrörelsen stort engagemang och besökt många arrangemang. Det har verkligen uppskattats. Vi vill härmed framföra ett stort tack.

Glad Påsk och en skön vår önskar jag Er alla!

Rolf Pettersson

FÖRENINGAR: Har ni hållit ert årsmöte? Glöm då inte att meddela förbundskansliet om ni fått ny ordförande eller kassör/fakturaadress! ostergotland@hembygd.se

Brott & straff och Linköpingshistoria på årets Januarikonferens

Maria Graube fånglar åhörarna med sitt föredrag om brott & straff samt bödelns roll i svensk historia.

Herbygdssförbundets traditionella Januarikonferens 2024 gick till stor del i lokalhistoriens tecken. Den 20 januari bänkade sig ett 40-tal intresserade deltagare i Föreningshuset Fontänen i centrala Linköping.

Joakim "Jocke" Johansson är bl.a. författare och lokalhistoriker och inledde årets konferens. Utöver dessa epitet, kallar han sig själv för "detektiv i arkiven" och

Jocke Johansson berättar om sina felfinnande upptäckter och korrigeringar i arkiven.

"detaljör". Efter ytterst noggranna studier i Linköpings historia, har han lyckats spåra upp felaktigheter i fakta och korrigerat dem på eget bevåg. Bland annat identifierade han en byggnad i Gamla Linköping som Rydholms Fotoateljé, vilken tidigare felaktigt fått heta

Grands serveringspaviljong. Bland många andra historiska korrigeringar som Jocke Johansson stått för, är dateringen för ett foto – vilket han ändrat till 1864 i stället för 1880-talet, genom att studera urtavlan utseende på domkyrkans klocktorn.

Anita Löfgren Ek är f.d. byggnadsantikvarie, och Patrick Björklund är länsantikvarie på Länsstyrelsen. Tillsammans har de givit ut byggnadsvårdsskriften "Hus på landet", vilken delades ut gratis till alla deltagare. Därtill berättade de om byggnadsvårdshistorik, bl.a. om regleringen av rödfärgsanvändning i Sverige samt olika stilar på taktegel, tapeter och fönsterlister. Det finns en trend med återbruk som är inne, vilket är positivt ur både en ekonomisk och miljövänlig synvinkel.

Maria Graube är gymnasielärare och lokalguide, och stod näst på tur. Iklädd en svart, iögonfallande 1800-talsutstyrelse, berättade hon livfullt om brott och straff i ett omfattande historiskt perspektiv i inslaget "Från öga för öga till rackaren och bödeln på galgbacken". Vår uppfattning om brott och straff började redan på stenåldern, då straffet innebar att bli utfryst, utstött eller dödad. Sedan följde lagarna inspiration både från antiken, bibeln och Babylonien.

Istället för olika lagar i olika landsdelar, behövde Sverige en landslag. Landslagen tillskrivs kung Magnus Eriksson (1319–1364), och reglerade civilrätt (t ex äktenskap, arv, köp, egendomstvister, jakt) samt straffrätt

(t ex mord, dråp, våld och stöld). Ur detta utvecklades bödelssystemet, inspirerat från Tyskland. Bödeln blev en föraktad och utstött figur, och av högst begripliga anledningar, så var detta ett svårrekryterat ämbete trots den då relativt höga lönen.

Avrättningar blev ett offentligt skådespel med en präst närvarande, för att verka avskräckande på åskådarna. Rackaren – eller Nattmannen – var alltså bödelns medhjälpare vars makabra uppgift delvis var att städa upp efter skarprättaren. På 1700-talet kom en ny syn, där man förespråkade utbildning istället för straff. På 1800-talet försvann kropsstraffen och fängelser byggdes. Dödsstraffet i fredstid avskaffades i Sverige 1921, och i krigstid 1973.

Linköpingsbon Elisabeth Lagerfelt avslutade dagen med att berätta om delar av sitt innehållsrika liv, vilka skildras i hennes nyutgivna bok "Ett liv – Mitt liv". Från att ha blivit född i Helsingborg, och flyttat mellan Stockholm, Hässleholm och Strängnäs, så gifte hon sig som 20-åring med lantmästaren Bleckert Lagerfelt. Deras äktenskap ledde sedermera till att de

tog över gården Tolefors utanför Linköping på tidigt 1970-tal med hela sin nybildade familj. Fullskalig gårdsskötsel med både grisar och höns var en roll hon fick lära sig från grunden. Med tiden utökades Tolefors funktion till att bli en välkänd värdlokal för stora fester (se även annons sid 5).

Text & bild: Jesper Ström

I Länsstyrelsens kostnadsfria handbok *Hus på landet - handbok i byggnadsvård för Östergötland* får du vägledning i text och fina bilder om bebyggelsens utveckling på den östgötska landsbygden.

Med hjälp av denna skrift får du ett historiskt perspektiv som gör din upplevelse av miljön och byggnaderna runtomkring dig större, då du bättre förstår sammanhanget för byggnaderna du ser.

Ladda ner *Hus på landet* på [denna länk](#):

Nu finns Studieförbundet Vuxenskolan kurskatalog för föreningar våren 2024 ute!

Profilområde Föreningsliv SV är en resurs för samverkande föreningar på alla nivåer. Inför 2024 antog SV fyra profilområden varav ett av dessa är föreningsliv för att visa hur centrala våra grund-, medlems- och samverkande organisationer är för oss.

Bland vårens kursutbud erbjuds:

[Kassörutbildning](#)

[Ordförandeutbildning](#)

Dessa hålls avgiftsfritt både digitalt och lokalt!

[HELA KURSKATALOGEN FINNS ATT LADDA NER HÄR:](#)

För föreningsverksamhet i Östergötland, kontakta verksamhetsutvecklare Frida Hagman:

frida.hagman@sv.se, tel: 013 - 32 72 834

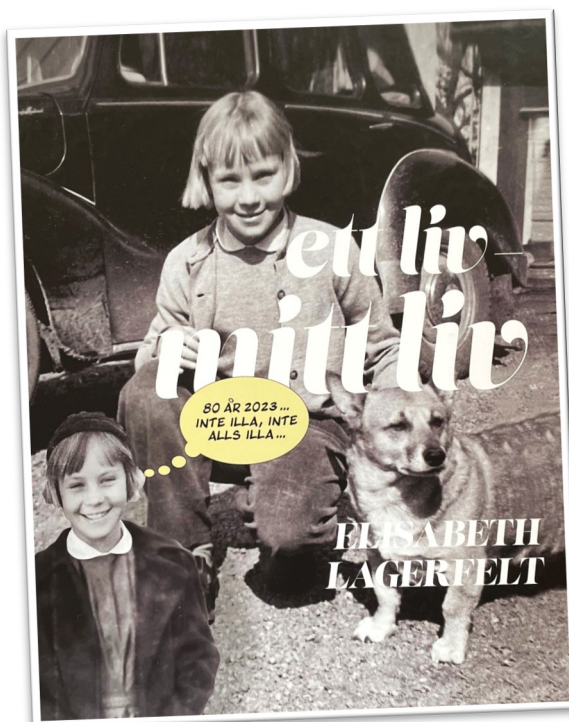
Ett liv, mitt liv - en bok från DIBB Förlag

Elisabeth Lagerfelt tar oss med på sin resa genom livet i tid och rum – från Skåne till Lapp-land, från amerikanska västkusten till Kina. Hon gifte sig som 20-åring med lantmästaren Bleckert Lagerfelt.

Familjen utökades raskt med tre barn och vi får följa med i vardagens liv på den östgötska landsbygden där grisslakt och hönsuppfödning varvades med fester på slott och herrgårdar. Hon ger en inblick i 50-talets skola, sin tid som lärare, guideverksamheten i Linköping och sitt framgångsrika företag.

Det är en familjekrönika som speglar tidsandan. Ett rikt bildmaterial med fyndig layout ger liv åt framställningen. Man nickar många gånger igenkännande och tänker ”javisst, så var det!”

[LÄS MER OM BOKEN HOS DIBB FÖRLAG:](#)

DIBB
FÖRLAG

Startsida Våra böcker Övriga produkter Köpa böcker Manus Om förlaget Kontakt

Lokal litteratur Linköping Östergötland

Här finns pengarna!

Ny omgång av höstens succé!

Utbildning 11, 18 & 25 april

Öka era chanser att beviljas finansiering!

En kostnadsfri och digital utbildning för föreningar och sociala företag i hela Sverige! Nu öppnar vi andra omgången av den populära kursen.

[LÄS MER OCH ANMÄL ER HÄR:](#)

MIKRO
FONDEN

[Läs allt om Hembygdsförsäkringen på DENNA LÄNK:](#)

Faktura i din inkorg? Det fixar vi!

Vill du ha nästa faktura från Hembygdsförsäkringen i din e-post? Kontakta ditt regionala hembygdsförbund så lägger de in din adress.

Fullsatt och berättelserik kulturarvsdag på Löfstad slott

Text & bild: Jesper Ström

Slottsguide Mikaela Radakovic Kjäll guidar genom rummen på Löfstad slott som bl.a. ätterna von Fersen och Piper en gång bebott.

Torsdag den 8 mars deltog Hembygdsförbundet i vårens Kulturarvsdag, som hölls på Löfstad slott strax utanför Norrköping. Kulturarv Östergötland & Östergötlands museum stod för en utmärkt arrangerad och innehållsrik dag, som var helt fulltecknad med över 90 deltagare.

Temat för dagen var *Berättelser*, och hur man jobbar med att tillgängliggöra kulturarvet genom just berättelser. Hur använder vi oss av föremål, texter och muntligt berättande när vi tillgängliggör kulturarvsberättelser? Vad väljs ut och varför? Hur byggs en berättelse upp, och hur förmedlar vi historien samt berättelsens betydelse för platsen?

Karin Lövgren hälsar välkommen.

Karin Lövgren, verksamhetsutvecklare för Kulturarv Östergötland, hälsade välkommen och lämnade över moderatorsrollen till sin kommande och vikarierande efterträdare Karolina Hallstedt.

Först ut för dagen var David Ludvigsson, historieforskare på Linköpings universitet. Han har under en längre tid bedrivit en forskningsstudie om skolbarns beteenden när de kommer i kontakt med historiska föremål. I dagens föreläsning redovisade han tre utvalda föremål som barn reagerat särskilt intressant på i studien: En hartass från skolmuseet i Gamla Linköping, en bössa från Bomtorpet i Wist och en järnspis från Motala verkstad.

Hartassen från skolmuseet i Gamla Linköping.

Med dessa exempel berördes pedagogiska punkter på hur historiska föremål kan användas i undervisningen. Beröring skapar starka intryck, och att jämföra föremålen med något från barnens vardag är effektivt.

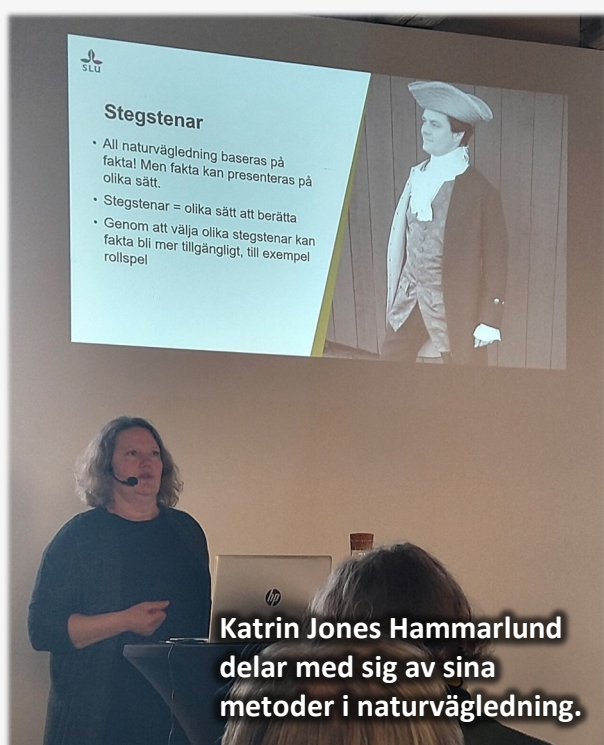
Lena Landerberg, utställningsproducent och utställningskoordinator på Sörmlands museum, stod näst på tur och stod för en väldigt informativt inslag om varför bra texter på museers utställningar är så viktiga. Ibland är texterna dåligt belysta samt ofta för långa, tillkrånglade och oväsentliga för den aktuella utställningen. "Less is more" är ett gammalt men ständigt nyttigt råd åt text- och skyltmakare.

Anna Hellerstedt från Föreningen Doverstorps Flyktlingläger tog härnäst över, och berättade om hur före-

ningen tillgängliggör barackstaden vid sjön Glan i Finspångs kommun, för besökare. Barackstadens ursprungliga funktion var en beredskapsåtgärd för att evakuera medborgarna i händelse av ett krigsanfall.

I slutet av andra världskriget kom dock området väl till pass när estniska och polska flyktingar kunde inhysas i de nära 100 barackerna. Idag finns däremot enbart en potatiskällare kvar. Man anordnar ändå flertalet guidningar på området och har fått skolgrupper engagerade i nätverk mot rasism. Därtill anordnar föreningen s.k. toleransresor till bl.a. Auschwitz i Polen.

Deltagarna bröt därefter för lunch, vilken serverades i slottets värdshus. Pannbiff med skysås, lingon & potatis kändes som ett logiskt passande husmanskostval i de klassiska omgivningarna.

Efter den behövliga lunchen informerade Katrin Jones Hammarlund, projektledare på SLU Centrum för naturvägledning, om pedagogiska metoder och skyltning när man berättar om besöksmål i naturmiljöer. Historiska bakgrunder om geologi och landhöjningar, med tydliga illustrationer ger lärorik fakta om varför ex. en dalsänka ser ut som den gör idag, till skillnad från tusentals år sedan, och hur en tidigare havsvik förvandlas till en nutida sjö.

All naturvägledning bygger på fakta, men det finns olika sätt att förmedla dessa fakta på. Så kallade "Stegstenar" är en uppsättning verktyg för detta, där exempelvis metaforer, perspektivbyten, sinnesupplevelser och kontraster ingår. Viktigt är också att skapa mening, känslor och engagemang hos deltagaren.

Dramatik med atmosfär och känslor är ett effektivt knep att berätta en historia. Karin Holmqvist och Marie Flood, museipedagoger från Flygvapenmuseum i Linköping, visade härnäst hur dessa attribut kommer till användning. Som vid den stora, populära utställningen om "DC3:an som försvann" - historien om det omtalade spaningsplanet som sköts ner över Östersjön av Sovjet under kalla kriget.

Som om inte det spektakulära vraket av det upphittade och bärgade planet i sig vore nog, är delar av utställningen insvepta i mörka lokaler, med flygplansljud i högtalarna för att få besökarna i en suggestiv stämning.

Löfstad slott uppfördes 1660, byggd av adelsmannen Axel Lillie. År 1750 härjade en förödande brand på slottet och dess flygel. Dock skedde en återuppbyggnad kort efteråt. Vid tiden för branden ägdes slottet av Hedvig Chatarina de la Gardie som 1752 gifte sig med Axel von Fersen den äldre.

Paret renoverade slottet även interiört och Löfstad fick en relativt enkel inredning. Det var först under dottern Sophie von Fersen, gift Piper, som slottet blev ordentligt möblerat och för första gången en året-runt-bostad.

En högst innehållsrik och välorganiserad kulturarvsdag avslutades med guidade visningar av slottets huvudbyggnad. Mikaela Radakovic Kjäll var en av guiderna som ledde sin grupp genom magnifika och överdådiga salar, salonger och bibliotek, med hundratalet målningar på väggarna.

Historiens vingslag slog extra känslostarkt i den kammare som stått helt orörd, med dess interiör komplett intakt sedan slottets sista ägare, Emelie Piper, tillbringat sina sista dagar i livet där.

Här är svenskakändisarna med rötter i antikens Rom -100 f.Kr.

Vad har svenskakändisarna David Lagercrantz, Hedda Stiernstedt och Erik Gustaf Geijer gemensamt med den åländska orientalisten George August Wallin och Finlands f.d. president Pehr Evind Svinhufvud?

Jo, de kommer alla ursprungligen från samma släkt från antikens Rom. Det kan två svenska historiker visa efter 20 års forskning.

– Vi gjorde en fantastisk upptäckt, alla dessa har en gemensam uråldrig ana. Men det krävdes ett tålmodigt detektivarbete för att finna kopplingarna de emellan, säger Karri Suddenbach, historiker och forskare.

Forskarna har en flersidig personförteckning med över 2000 namn i en nyutkommen bok där de redogör för hur alla de är besläktade med varandra, vilken man lagt upp på sin [hemsida](#) där de redogör hur personer med anor från Värmland, Östergötland och Västergötland är besläktade med Åland och Finland.

– Fick välja bort TV och istället springa till arkiven på dagtid och nattmangla på nätet kvällstid

hemma. En uppoffring som tillslut ledde till en bok: "Europas äldsta släkt" (se annons nedan), vilket vi är stolta över, säger Tommi Wallinus Rinne, historiker och forskare.

Själva har de hittat gemensamma släktband till slakten, som även förgrenar sig till Kung Gustav Wasas syssling Ebba Eriksdotter Wasa och Furstbiskopsätten Bey av Dorpat (i dagens Estland) under orderns riddares tidevarv.

Var kommer er vilja att släktforska från?

– I vårt fall har vi nog det i blodet, likt orientalisterna George August Wallin och hans äventyrslystnad och nyfikenhet, "att utforska det okända", säger Tommi Wallinus Rinne.

Presskontakt

Tommi Wallinus Rinne

tommi.wallinus@gmail.com

0735861451

En historisk sensation!

Europas äldsta släkt avslöjar svenska släktrötter till Julius Caesars tid -100 BC.

Korsar boken även dina släktrötter?

Över 2000 personnamn, här finner man Bock, Taube, Geijer, Lilljebjörn, Hamilton, Vasa, Leijonhufvud, Fitinghof, Wallenius, Wallin, Falk, Eding, Rosen, Richter, Mobeck, Fock, Bremen, Rosenfelt, Lucander, Platen, Palander, Nilsson, Schulman, Svinhufvud, Igelström, Plater, Wachtmeister med flera. Bilder på slott och herrgårdar, mynt, sigill, furste vapen, porträtt. Förhandsgranska boken.

Låt skattjakten mot antikens Rom börja!

www.suddenbachwallinus.se

20 års forskning

unik genväg står till Ert förfogande

för mindre än två forskares timkostnad!

Idéresan – en handledning för att utveckla aktiviteter och besöksmål

Välkommen till **Sveriges hembygdsförbunds** handledning för medlemsföreningar som vill locka fler besökare!

Studiematerialet i *Idéresan* ger dig konkreta tips för hur idéer kan utvecklas och förverkligas, samtidigt som utvecklingsarbetet känns roligt och meningsfullt.

Vad gör föreningen idag som ni vill utveckla?
Vad har ni som kan intressera besökare?
Hur kan ni bli ett attraktivt besöksmål?
Förhoppningsvis kan den här handledningen hjälpa er att göra era idéer till verklighet.

LÄS MER OM IDÉRESAN HÄR:

För alla medlemmar och medlemsföreningar:

Glöm inte att ta del av alla era förmåner som medlemmar i hembygdsförbunden!

På Hembygdsportalen hittar du som är medlem i en förening ansluten till Sveriges Hembygdsförbund information om ditt medlemskap men också tips, goda råd och användbart material.

Missa heller inte alla kostnadsfria [webbinarier](#):

Se till att [prenumerera på SHF:s nyhetsbrev](#) så får du uppdateringar direkt till din mejl.

LÄS OM ERA MEDLEMSFÖRMÅNER HÄR:

Ta hand om föremålen – en handledning om samlingsförvaltning

Under 2023 har Örebro läns museum tagit fram handledningen *Ta hand om föremålen* på uppdrag av **Sveriges hembygdsförbund**. Materialet är särskilt riktat till SHF:s medlemsföreningar och är tillgängligt för alla medlemmar.

Många hembygdsföreningar har kulturhistoriska samlingar. De är en högst värdefull del av det svenska kulturarvet.

Är du medlem i en förening ansluten till Sveriges hembygdsförbund och nyfiken på handledningen *Ta hand om föremålen*?

LÄS DÅ MER PÅ DENNA LÄNK:

Nu har Bygd & Natur blivit helt digital!

Bygd & natur är Sveriges Hembygdsförbunds tidskrift. Den innehåller aktuella reportage, krönikor och intervjuer om hembygd samt natur- och kulturarvsfrågor. Du får också veta vad som är på gång inom hembygdsrörelsen.

Tidningen flyttar nu ut på webben och i vår kommer du att kunna ta intressant innehåll på webben. Ni kan också anmäla er mejladress för att regelbundet få information om nytt innehåll på sidan.

HÄR FINNS BYGD & NATUR PÅ WEBBEN:

**BYGD
& NATUR**

Infart till Löfstad slott, Norrköpings kommun
Foto: Jesper Ström

Glad Påsk!

